

Hrvoje Senješ, Ministarstvo unutarnjih poslova, Hrvatska, hsenjes@mup.hr

AKREDITACIJSKA NORMA HRN EN ISO/IEC 17020 U PODRUČJU ISTRAŽIVANJA MJESTA DOGAĐAJA

Sažetak

U Republici Hrvatskoj istraživanje mjesta događaja provođenjem dokazne radnje očevida važan je segment u kriminalistici i otkrivanju počinitelja kaznenih djela. Očevidom se prikupljaju „materijalni tragovi“ koji se u kasnijem sudskom postupku mogu prihvatiti kao važan dokaz u rješavanju slučaja. Kako bi se unaprijedili radni procesi te kvaliteta prikupljenih materijalnih tragova, u većini zemalja – u istraživanju mjesta događaja policijski službenici postupaju u skladu sa zahtjevima norme ISO/IEC 17020. Norma ISO/IEC 17020 međunarodno je priznat i prihvaćen standard kvalitete za rad na mjestu događaja. Uvođenjem norme za rad na mjestu događaja dokazuje se tehnička stručnost te nepristranost i integritet organizacije prilikom rada na mjestu događaja, prikupljanju tragova i lanac pohrane materijalnih tragova. Cilj uvođenja norme jest povećati kvalitetu rada na mjestu događaja, a samim time i osigurati kvalitetniji materijalni trag. U sklopu uvođenja spomenute norme, Ministarstvo unutarnjih poslova treba propisati i standardne operativne postupke očevidnih tijela kojima bi se ujednačio rad na istraživanju mjesta događaja.

Ključne riječi: istraživanje mjesta događaja, HRN EN ISO/IEC 17020, standardizacija.

1. UVOD

U policiji ne postoje standardizirani postupci istraživanja mjesta događaja prilikom obavljanja očevida. Na mjestu događaja također ne postoji sustav kontrole kvalitete istraživanja mjesta događaja, te nije propisana standardizirana oprema koja se rabi tijekom rada. Iz navedenog je vidljiva potreba za uvođenjem aktivnosti kojima bi se podigla razina rada policije na ovome području. Postavlja se pitanje da li osobe koje rade na mjestu događaja posjeduju potrebne kompetencije poput potrebnih znanja, vještina, osposobljenosti; imaju li propisane certifikate za pronalaženje i izuzimanje tragova? Postavlja se pitanje postoje li propisani standardi kojih se moraju pridržavati prilikom rada na mjestu događaja ili je to prepušteno na odluku samome tijelu na mjestu događaja? Kao zadnje ali ne i manje važno pitanje glasi: tko obavlja neovisan nadzor/kontrolu rada tijela koje obavlja očevid na samome mjestu događaja? Ovo su temeljna pitanja u radu s tragovima na mjestu događaja koja postavljaju tijela koja sudjeluju u sudskome postupku.

Podizanje razine rada kod istraživanja mjesta događaja imalo bi pozitivan učinak na uspješniju borbu protiv svih oblika kriminaliteta. Da bi se postigla kvaliteta rada, potrebno je uvesti standardizirane postupke i metode istraživanja mjesta događaja odnosno implementaciju Europske norme (u daljnjem tekstu: ISO-Međunarodna organizacija za normizaciju i IEC-Međunarodno elektrotehničko povjerenstvo) – od rada na mjestu događaja do laboratorija Centra za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“ koji je već ranije akreditiran i provodi standarde HRN EN ISO/IEC 17025:2007. Akreditacijske službe nekih europskih zemalja poput Italije, Njemačke, Danske, Španjolske, Nizozemske, Švicarske i Velike Britanije akreditirale su inspeksijska tijela za postupke istraživanja mjesta događaja (CSI-Crime Scene Investigation Activities). Uvođenje navedenih standarda potrebno je jer je rad na mjestu događaja taj odakle cijeli forenzični postupak započinje i na čemu se temelji. Da bi se uspostavio sustav kontrole kvalitete istraživanja mjesta događaja i postupanja s materijalnim tragovima, potrebno je uvođenje Europske norme ISO/IEC 17020:2012 koja ima status hrvatske norme pod nazivom „Ocjenjivanje sukladnosti - Zahtjevi za rad različitih vrsta tijela koja provode inspekcije (ISO/IEC 17020:2012; EN ISO/IEC 17020:2012), a koju provodi Hrvatski zavod za norme¹.

2. EUROPSKA MREŽA INSTITUTA ZA FORENZIČNE ZNANOSTI (ENFSI)

Za uspješniju suradnju u uspostavi povjerenja u tijela koja provode istraživanja i kvalitetu prilikom rada na istraživanju mjesta događaja u Republici Hrvatskoj kao rješenje vidi se uvođenje norme HRN EN ISO/IEC 17020 kao temeljni standard za istraživanje mjesta događaja. Prethodno je to uvidjela Europska mreža instituta za forenzične znanosti² (eng. *European Network of Forensic Science Institutes*, u daljnjem tekstu: ENFSI) koja je odabrala dokument ISO/IEC 17020:1998 kao najprikladniji standard za istrage na mjestu događaja.

Cilj ENFSI-ja jest promicanje suradnje između članica ENFSI-ja i ostalih organizacija, proširiti članstvo u cijeloj Europi, ojačati i konsolidirati rad unutar udruge, te potaknuti sve ENFSI laboratorije da poštuju najbolju praksu i međunarodne standarde za osiguranje kvalitete i sposobnosti kod istraživanja mjesta događaja i otkrivanja kaznenih djela.

Za što kvalitetniji rad na mjestu događaja, u području rada, potrebno je stvaranje standarda za sve aspekte istrage mjesta događaja, razvoj kvalitete sustava za mjesto događaja, razmjena podataka o metodologiji postupanja, protokola i propisa, podizanje svijesti svih sudionika zakonskih tijela od važnosti za istragu mjesta događaja kao i suradnja s drugim organizacijama različitih interesa koji podržavaju razvoj istrage mjesta događaja na europskoj razini.

Radi osiguranja kontrole kvalitete rada na mjestu događaja u državama članicama Europske unije navodi se norma ISO 17020. Navedeni dokument pokriva proces od same očevidne ekipe gdje se ona nalazi, njezina izlaska na mjesto događaja, rada na mjestu događaja – do

¹ <https://www.hzn.hr/>, pristupljeno dana 29. 12. 2019.

² <http://enfsi.eu/>, pristupljeno 29. 12. 2019. godine.

točke gdje se pišu potrebna pismena o poduzetim mjerama i radnjama na mjestu događaja. Rad na istraživanju mjesta događaja uključuje određivanje samog mjesta događaja, izradu plana provođenja očevida i istražne strategije, istraživanje mjesta događaja, pronalaženje i izuzimanje materijalnih tragova, provođenje odgovarajućih ispitivanja i testova koristeći određene procedure, opremu i adekvatnu kontrolu. Razvijanjem procesnih koraka, provođenjem strategije istrage i tumačenjem rezultata, može se podići razina kontrole kvalitete na mjestu događaja.

3. HRVATSKA NORMA HRN EN ISO/IEC 17020:2012

Prije podnošenja zahtjeva za akreditaciju, pružatelj forenzičnih usluga od nadležnog normativnog tijela, Hrvatskog zavoda za norme, treba zatražiti propisanu normu koja se odnosi na tijela koja provode inspeksijske poslove. Ova europska norma sastavljena je radi promicanja povjerenja u tijela koja provode inspekciju. Za rad na mjestu događaja potrebno je koristiti jedinstveni okvir standarda kvalitete koji uključuje postojeće akreditacije, certifikaciju i druge standarde. Svi pružatelji usluga kao što je i policija, kod istraživanja mjesta događaja trebali bi težiti akreditaciji u skladu s normom ISO/IEC 17020:2012 i/ili normom ISO/IEC 17025:2005, ovisno o djelatnosti koju obavljaju da pojedini stručnjaci mogu dokazati razinu stručnosti koja je razmjerna potrebnim nacionalnim strukovnim standardima.

Puni naziv norme koju je preveo Hrvatski zavod za norme jest *Ocjenjivanje sukladnosti – Zahtjevi za rad različitih vrsta tijela koja provode inspekciju (ISO/IEC 17020:2012; EN ISO/IEC 17020:2012)*. Ova međunarodna norma može se upotrebljavati kao dokument sa zahtjevima za akreditaciju, ocjenjivanje iste razine među tijelima ili druga ocjenjivanja.

Udruženje EA-ENFSI za kvalitetu istrage mjesta događaja pripremlilo je dokument pod nazivom „Smjernice za primjenu ISO/IEC 17020 u području istrage mjesta događaja“ (eng. *Guidance for the Implementation of ISO/IEC 17020 in the field of crime scene investigation*)³, koji je ujedno namijenjen usklađivanju načina rada službi koje se bave određivanjem mjesta događaja u svrhu uspostave povjerenja i komparativnosti prilikom rada na istraživanju mjesta događaja u cijeloj Europi. Smjernice se sastoje od dvaju dokumenata i to standarda ISO /IEC 17020 i vodiča IAF/ILAC-a⁴. Međunarodna organizacija za akreditaciju laboratorija (eng. *International Laboratory Accreditation Cooperation*, u daljnjem tekstu: ILAC) predstavlja međunarodni, multilateralni sporazum o međunarodnom priznavanju između akreditacijskih tijela. Sva tijela prije potpisivanja ILAC-ova sporazuma moraju proći ocjenjivanje u skladu s pravilima i procedurama ILAC-a.

Policija tijekom svojeg rada provodi kriminalističko istraživanje primjenom policijskih ovlasti u cilju otkrivanja kaznenih djela i njihovih počinitelja, gdje među ostalim postoji potreba da se otkriju i osiguraju tragovi i predmeti koji mogu poslužiti pri utvrđivanju

³ EA-5/03 Guidance for the Implementation of ISO/IEC 17020 in the field of crime scene investigation.

⁴ ILAC-P15:07/2016 Application of ISO/IEC 17020:2012 for the Accreditation of Inspection Bodies.

činjenica; što je kriminalističkim istraživanjem propisano u članku 2. stavku 1. točki 7. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima⁵, dok je Pravilnikom o načinu postupanja policijskih službenika⁶ u članku 38.d propisano da kriminalističko istraživanje započinje primjenom policijskih ovlasti, mjera i radnji među kojima su i hitne dokazne radnje u koje se ubraja i očevid⁷ kojim se činjenice u postupku utvrđuju ili razjašnjavaju opažanjem vlastitim osjetilima i njihovim pomagala.

Policija tijekom svojeg rada provodi istraživanje mjesta događaja koje mora biti nepristrano i neovisno kako bi dostavila informacije/dokaze povezane s propisima, normama ili drugim specifikacijama.

Ova norma sadrži zahtjeve za osposobljenost tijela koja provode inspeksijske poslove u ovom slučaju istraživanje mjesta događaja te zahtjeve za nepristranost i dosljednost njihovih aktivnosti. U istraživanju mjesta događaja ne postoji međunarodni standard koji uključuje i opće kriterije za kvalitetnu organizaciju i tehničke zahtjeve na terenu. Normom su određeni opći zahtjevi koji se temelje na zahtjevima nadležnih inspeksijskih tijela.

3.1. Opći zahtjevi

Opći zahtjevi koji su propisani normom jesu: nepristranost, neovisnost i povjerljivost. Tijelo mora uspostaviti i održavati sustav upravljanja kojim se može postići dosljedno ispunjavanje zahtjeva ove međunarodne norme. Normom su propisani tipovi organizacije odnosno kategorizacija inspeksijskih tijela od A, B ili C kojom pokazuju svoju nepristranost, a izbor tipa ne znači da tijelo nije nepristrano već da postoje različite vrste prijetnji njezinoj nepristranosti, te mora raspolagati različitim vrstama zaštite kako bi se postigao integritet i nepristranost.

Tijelo koje obavlja očevid bez obzira na to u koji tip pripada, treba analizirati prijetnje svojoj nepristranosti i imati odgovarajuću zaštitu. Kriterij neovisnosti očevidnog tijela očituje se u zakonskom dijelu organizacije gdje je ona potpuno neovisna o uključenim stranama.

3.2. Strukturni zahtjevi

Nadalje normom su propisani strukturni zahtjevi koji se odnose na administrativne zahtjeve te na organizaciju i upravljanje. Policija tijekom rada na mjestu događaja odgovara za sve svoje aktivnosti, te mora poduzimati mjere u cilju praćenja promjena u propisima koji se odnose na njezin rad. Što se tiče organizacije i upravljanja, ono mora biti strukturirano i njime se mora upravljati tako da štiti svoju nepristranost.

⁵ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, NN 76/09., 92/14. i 70/19.

⁶ Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika, NN 89/10. i 76/15.

⁷ Zakon o kaznenom postupku, NN 152/08., 76/09., 80/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17. i 126/19.

3.3. Zahtjevi za resurse

Pod resurse se ubraja osoblje, prostor i oprema, te podugovaranje s drugim tijelom koje sudjeluje u istraživanju mjesta događaja.

3.3.1. Osoblje

U normi je propisano da inspeksijske poslove obavlja osoblje. Osoblje u smislu policije odnosi se na djelatnike koji obavljaju radnje na mjestu događaja, odnosno na očevidnu ekipu koja mora dokazati svoju stručnost u području rada. Svi članovi čiji rad utječe na rezultate istrage mjesta događaja trebaju biti kontinuirano educirani zbog razvoja i napretka svoje kompetentnosti. Potrebno je uvesti pravila ponašanja prilikom istrage mjesta događaja koja uključuju radnu etiku, povjerljivost, nepristranost, osobnu sigurnost, odnose s ostalim članovima istražiteljske ekipe i sve ostalo što treba omogućiti bolji odnos osoblja koje istražuje mjesto događaja. Tijekom rada na istraživanju mjesta događaja potrebno je definirati svaku pojedinu ulogu u istrazi sa specifičnim zahtjevima za kvalifikacijom, obukom, iskustvom i znanjem za provedbu zadatka. Svaki član ekipe treba biti svjestan svoje uloge i svojih ograničenja, a ono mora imati odgovarajuće znanje o tehnologiji koja se upotrebljava, načinu i svim nedostacima koji mogu nastati tijekom uporabe tehnologije.

Očevidno tijelo mora biti dostupno svim zainteresiranim tijelima u zakonskom postupku, te mora imati jasnu dokumentaciju sustava upravljanja, te osigurati standardne operativne procedure, priručnike za rad i druge propise koji se tiču samog rada organizacije. Nadležna bi tijela trebala sustavno planirati i izvoditi redovite periodične unutarnje kontrole. Unutarnja bi kontrola trebala obuhvaćati kvalitativni sustav, primjenu kvalitativnog sustava i vođenje pojedinih evidencija. Potrebno je ažurno voditi evidencije o programima obuke što uključuje i pravila kompetencije s definiranim kriterijima za određivanje nečije kompetentnosti poput „Standarda izvedbe očevida za forenzičare“ koju su razvili na temelju ENFSI QCC Competence Assurance Project (CAP) Group. Riječ „kompetentan“ definirana je kao posjedovanje potrebnog znanja, vještina i sposobnosti za obavljanje zadatka jer posjedovanje kvalifikacije, obuke i iskustva ne jamči praktičnu primjenu kompetencija na istrazi mjesta događaja. Osim unutarnje kontrole organizacija mora osigurati da svi zahtjevi norme HRN EN ISO/IEC 17020 budu obuhvaćeni programom „internog-vanjskog“ audita u okviru ciklusa ponovnog ocjenjivanja za akreditaciju. Kontrolom se potvrđuje da li tijelo ispunjava zahtjeve ove međunarodne norme i činjenica je li sustav djelotvorno uspostavljen i održavan; dok detaljnije smjernice za provođenje internih audita daje norma ISO 19011.

3.3.2. Prostor i oprema

U navedenoj normi također se spominju prostor i oprema koju tijelo mora imati na raspolaganju da bi se sve aktivnosti mogle provesti na stručan i siguran način. Osim opreme koja se odnosi na sve alate i instrumente korištene za istragu mjesta događaja, a

koje treba nadgledati i kontrolirati kako bi se zaštitio integritet mjesta događaja (reagensi i ostali potrebni materijali), potrebno je spomenuti i pomagala pomoću kojih se izuzimaju materijalni tragovi, te korištenu zaštitnu opremu, kao što su šatori, skladišta opreme, skladište *corpore*, itd. Neka su od pomagala u istraživanju mjesta događaja načini zaštite istražitelja i kriminalističkih tehničara, sredstva osiguranja mjesta događaja, komunikacijski resursi, resursi za profesionalno prikupljanje uzoraka s mjesta događaja i sredstva koja omogućuju funkcionalno i analitičko testiranje na mjestu događaja (mjerna oprema).

Osim opreme koja se rabi tijela koja provode istraživanje mjesta događaja trebaju imati i pravila kojima je definirana procedura pod kojim se uvjetima pomagala i oprema mogu koristiti, kao i osobe koje je smiju koristiti. Isto tako treba osigurati da se oprema ne koristi ako postoji opasnost od kontaminacije zbog nepravilnog korištenja ili njezina ponovnog korištenja. Kod mjerenja mjesta događaja, sva oprema koja se koristi u slučajevima kada rezultati mjerenja i testova imaju značajan utjecaj na rezultate i interpretaciju istrage mjesta događaja, trebaju biti baždarena.

Svi pronađeni i prikupljeni materijalni tragovi moraju biti jednoznačno prepoznatljivi kako bi se omogućila sustavna evaluacija. Pronađene i prikupljene materijalne tragove treba dokumentirati (Zapisnikom o očevidu, fotodokumentacijom, skicom, situacijskim planom) tako da predmeti mogu uvijek biti identificirani, da se mogu odrediti lokacije na kojima su oni pronađeni. Potrebno je voditi evidenciju o „putu traga“ od onog tko je trag izuzeo, do onog tko je trag preuzeo, pa do vještačenja navedenog traga.

3.3.3. Podugovaranje

Načelno, pružatelj forenzičnih usluga morao bi samo provesti radnje koje obavlja. Kao razlog podugovaranja i traženja stručne pomoći tijekom rada na mjestu događaja, mogu se navesti nepredviđeno ili neuobičajeno preopterećenje, onesposobljenost osoblja ili izlazi iz okvira izvan stručnosti ili resursa pružatelja usluga. Kada pružatelj forenzičnih usluga zatraži pomoć zaposlenika drugih organizacija kao stručnjake ili dodatne resurse, neće se smatrati podugovarateljima ako se s njima ugovori rad u okviru sustava upravljanja inspekcijskih poslova što bi bio slučaj s traženjem stručne pomoći od djelatnika Centra za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“.

4. ZAHTJEV ZA AKREDITACIJU

Akreditacijom se dokazuje tehnička stručnost te nepristranost i integritet organizacije koje nude usluge u istraživanju mjesta događaja. Postiže se povjerenje javnosti da se forenzika i aktivnosti povezane s forenzikom obavljaju neovisno i stručno, da je sve na jednome mjestu te da akreditacija ima široku primjenu u cijelom Ministarstvu unutarnjih poslova. U Hrvatskoj ispitivanje i prikupljanje materijalnih tragova s mjesta događaja nije bilo obuhvaćeno akreditacijom, te bi se akreditiranjem dodatno osiguralo povjerenje u integritet i lanac pohrane materijalnih tragova koji se prikupljaju.

Tijelo koje traži akreditaciju mora dokazati svoju sukladnost s normom i primjenjivost zahtjeva norme ISO/IEC 17020. Da bi se tijelo akreditiralo za rad na mjestu događaja, treba imati pristup potrebnim dokumentima za akreditaciju kao što su propisane norme, smjernice, priručnici⁸ i relevantni obrasci. Prije podnošenja zahtjeva pružatelj forenzičnih usluga treba napraviti internu reviziju kojom se ocjenjuje usklađenost sa svim zahtjevima za akreditacijom. Ako su utvrđene neusklađenosti, potrebno je obaviti odgovarajuće korekcije i korektivne radnje. Nakon usklađivanja s normom podnosi se formalna prijava za akreditaciju, a zatim slijedi proces primjene gdje se određuje datum procjene i tim koji će obaviti potrebnu procjenu. Funkcija je tima da objektivno ocijeni rezultate sukladnosti, kompetentnosti i djelotvornosti pružatelja usluga koji se odnosi na sve zahtjeve akreditacije. Prije provođenja same procjene voditelj procjene dostavit će svoj plan aktivnosti procjene gdje će biti naznačen datum procjene, opseg procjene, tko su članovi tima i dokumenti koji su potrebni za procjenu. Tijekom procjene pružatelj usluga će pružiti punu logistiku procjeniteljskom timu. Pružatelj forenzičnih usluga dužan je prije procjene predložiti objektivne dokaze o usklađenosti za svaki zahtjev akreditacije od tehničkih procedura, obuka, priručnika, priručnika o kvaliteti. Voditelj procjene izvršit će pregled dokumenata te obavijestiti pružatelja usluga o svim otvorenim pitanjima, komentarima ili prazninama, da bi se pitanja ili praznine mogle otkloniti prije same procjene na mjestu. Nakon pregleda dokumenata, tim za ocjenjivanje samostalno će provesti procjenu. Procjenu sukladnosti, kompetencija i učinkovitosti izvršit će pomoću raznih tehnika procjene, uključujući nazočnost aktivnostima na mjestu događaja, intervju s djelatnicima i pregled dokumenata. Nakon provedene procjene voditelj procjene donosi rezultat procjene na temelju prikupljenih objektivnih dokaza tima za procjenu, te će popis eventualnih neusuglašenosti i formalnih komentara dostaviti u pisanom obliku. Kada je aktivnost procjene dovršena i kada su rezultati procjene zadovoljavajući, donosi se odluka o akreditaciji. Odobrenjem akreditacije, davatelju forenzične usluge dat će se „certifikat o akreditaciji“ i odgovarajući opseg akreditacije. Tijekom svog rada pružatelj forenzičnih usluga može zatražiti proširenje opsega akreditacije na disciplinu ili vrstu testa koja nije navedena u opsegu akreditacije.

Da bi pružatelj forenzičnih usluga zadržao akreditirani status do datuma isteka, davatelj akreditacije provodi nadzorne aktivnosti, a rezultati praćenja aktivnosti uzimaju se u obzir pri odlučivanju o nastavku akreditacije. Aktivnost nadzora može uključivati nadzor na licu mjesta ili nadzor izvan terena da se provjeri je li zahtjev za akreditaciju primjenjiv na sustav upravljanja u jednoj ili više disciplina navedenih u području akreditacije. Nakon provedene akreditacije, očekuje se od pružatelja forenzičnih usluga da dosljedno primjenjuje zahtjeve pod kojima je akreditiran.

Podnošenje zahtjeva odnosno prijave za akreditaciju popraćeno je bespovratnim sredstvima kotizacija za prijavu, a naknada se temelji na broju osoba ovlaštenih za provođenje bilo kojeg akreditiranog rada ili za koji se akreditacija traži, kao i naknada za održavanje akreditacije.

⁸ ANAB Accreditation manual for forensic service providers MA 3033.

5. UVOĐENJE STANDARDA PROVOĐENJA DOKAZNE RADNJE OČEVIDA PRILIKOM RADA NA MJESTU DOGAĐAJA

U svrhu akreditiranja potrebno je da pružatelj forenzičnih usluga izradi priručnik i propiše standarde rada na mjestu događaja. Standardi odnosno standardni operativni postupci (SOP) pokrivaju proces od poduzimanja prvih zahvata odnosno radnji, počevši od prvog policijskog službenika koji dolazi na mjesto događaja, kroz istraživanje mjesta događaja, laboratorijska istraživanja, pa do tumačenja i iznošenja dokaza na sudu. Standardi su primjenjivi na sve uloge u forenzičnom procesu i nisu strogo zadani obrasci budući da postoji mogućnost obavljanja zadataka na više načina. Standardi daju željeni cilj obavljenog zadatka, odnosno oni opisuju što bi provoditelj očevida trebao postići, ali ne navode kako bi taj cilj trebalo postići. Standardi predstavljaju znanje i razumijevanje kojim bi provoditelj očevida trebao raspolagati prilikom obavljanja očevida. Aktivnosti i standardi opisuju ukupnost onog što bi se trebalo ostvariti i detaljiziraju znanje i razumijevanje koje je potrebno za realizaciju. Može se reći da se radi o jednoj vrsti podsjetnika koji ima višestruku svrhu, ne samo za određivanje kompetentne izvedbe očevida, već bi se trebao koristiti i za informiranje o izgledu i primjeni svih vrsta forenzične edukacije i obuke. Pronalaženje i izuzimanje materijalnih tragova tijekom istrage jedan je od najvažnijih aspekata suvremene policije. Namjena materijalnog traga važna je pomoć istražitelju u istrazi. Kada se ispravno postupa s materijalnim tragom te ga se predstavi na sudu, takav dokaz je vrlo moćno sredstvo u rješavanju slučaja.

Da bi materijalni trag postao čvrst dokaz na sudu treba biti propisana dokumentacija na koji će se način prikupiti i zaštititi materijalni trag, a postoji samo jedan način za prikupljanje materijalnih tragova a to je „pravilan način“. Kao prvi zahvat u standardima, poduzimanje je inicijalnih mjera na mjestu događaja za očuvanje i kontrolu mjesta događaja. Ova aktivnost odnosi se na policijskog službenika koji prvi dolazi na mjesto događaja na način da preuzima inicijalnu kontrolu na mjestu događaja i poduzima neophodne aktivnosti u cilju zaštite mjesta događaja.

Norma HRN EN ISO/IEC 17020 vezana je za rad istražnih tijela na mjestu događaja tako da bi propisivanjem standarda rada na mjestu događaja bila obuhvaćena samo kriminalistička tehnika odnosno ekipa za očevide koja je izravno uključena u istraživanje mjesta događaja.

Najvažniji čimbenik u provođenju istrage na mjestu događaja obavljanjem očevida jest istražitelj i kriminalistički tehničar. Adekvatno osoblje, dužnost i odgovornost neophodni su u provođenju očevida. Da bi se kvalitetno obavio očevid, mnoge strane literature spominju osobe uključene u rad na mjestu događaja i njihove poslove: od vođa ekipa, fotografa, crtača skice, osoba koje vode evidencije o tragovima, osoba koje otkrivaju tragove – pa do angažmana raznih stručnjaka; te je također uvođenjem standarda potrebno jasno definirati opis poslova svakog pojedinog člana ekipe za očevide koji sudjeluje u istraživanju mjesta događaja.

Uvođenjem spomenute norme i standarda u rad na mjestu događaja bile bi okvirno obuhvaćene radnje od same:

- pripreme,
- osnovne premise,
- pristupa mjestu događaja,
- početnog preliminarnog pregleda mjesta događaja i konzultacija,
- evaluacije mogućnosti materijalnih dokaza na mjestu događaja i oko njega,
- dokumentiranja mjesta događaja,
- provođenja detaljne pretrage,
- bilježenja i prikupljanja materijalnih dokaza,
- provođenja konačnog pregleda,
- napuštanja mjesta događaja u trenutku kada bi se postiglo sve što se moglo,
- te na kraju – pakiranja i procesuiranja dokaznih predmeta pronađenih na mjestu događaja.

Praksa je pokazala da slučaj nikad nije bio izgubljen zbog previše prikupljenih i zaštićenih tragova, već se često izgubi zbog toga što je očividno tijelo koje je provodilo istragu mjesta događaja odlučilo da neki trag nije važan, te je propustilo prikupiti i zaštititi takav trag. Treba paziti prilikom rukovanja tragovima da se oni ne kontaminiraju ili oštete tijekom transporta. Onaj koji radi na mjestu događaja mora znati prepoznati tragove, kvalitetno sve zabilježiti, izuzeti i zapakirati i voditi „lanac-put“ čuvanja tragova kako bi trag bio prihvatljiv na sudu.

Tijekom rada očevidne ekipe događaju se pogreške koje bi se uvođenjem norme i standarda moglo minimalizirati ili po mogućnosti potpuno ukloniti.

Ne smije se dozvoliti da sudska odluka bude dovedena u pitanje jer je onda doveden u pitanje i rezultat istrage mjesta događaja.

6. ZAKLJUČAK

U razrješavanju kaznenih djela u Republici Hrvatskoj, veliku ulogu ima kriminalistička tehnika koja se bavi metodama pronalaženja, utvrđivanja i ispitivanja tragova i materijalnih dokaza, te otkrivanjem i hvatanjem počinitelja kaznenog djela. Da bi pronađeni trag postao dokaz na sudu, od samog njegova pronalaska on mora biti pravilno obilježen, dokumentiran, pravilno izuzet i zapakiran, te dostavljen na daljnje vještačenje poradi davanja nalaza i mišljenja od strane stručnih osoba-vještaka, a sud navedeni nalaz i mišljenje može prihvatiti kao relevantni dokaz na osnovi kojeg se može temeljiti sudska odluka. Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“ uveo je normu HRN EN ISO/IEC 17025 te se sve radnje vještačenja obavljaju po propisanim standardima, dok ostaje upitno što je s pronađenim i izuzetim tragom na mjestu događaja prije dolaska u navedeni Centar. Da bi se postigla neovisnost i povjerenje u rad tijela koje provodi očevid, potrebno je uvesti normu HRN EN ISO/IEC 17020 te propisane standarde kojima bi se postigla veća kvaliteta rada i povjerenje u pronađene i izuzete materijalne tragove. Akreditiranjem rada na mjestu događaja

i već akreditiranim Centrom za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, uspostavilo bi se neupitno povjerenje u postupanje tijela koja rade na mjestu događaja, u kvalitetu izuzetih materijalnih tragova i njihova vještačenja, te na kraju njihovo iznošenje kao dokaz na sudu. U borbi protiv suvremenog kriminaliteta, kako na području Republike Hrvatske, tako i u Europskoj uniji i susjednim zemljama, hrvatskoj su policiji potrebna stručna znanja, izmjena iskustava i najbolja praksa drugih zemalja što se postiže uvođenjem normi i standarda u rad kriminalističke tehnike i pridruživanjem međunarodnim mrežama za istraživanje mjesta događaja. Na tragu navedenog potrebno je razmišljati o podnošenju zahtjeva za akreditiranjem i dobivanje certifikata norme HRN EN ISO/IEC 17020 kojim bi se otklonila sva pitanja i sumnje u rad, te steklo potpuno povjerenje u rad policije tijekom istraživanja na mjestu događaja.

LITERATURA

1. ANAB Accreditation manual for forensic service providers MA 3033.
2. EA IAF /ILAC – A4:2004 *Guidance on the Application of ISO/IEC 17020:1998*.
3. EA -5/03 *Guidance for the Implementation of ISO/IEC 17020 in the field of crime scene investigation*.
4. Europska mreža instituta za forenzične znanosti (ENFSI), dostupno na: <http://enfsi.eu/>, pristupljeno dana 29. 12. 2019.
5. Hrvatska norma HRN EN ISO/IEC 17020, *Ocjenjivanje sukladnosti - Zahtjevi za rad različitih vrsta tijela koja provode inspekcije (ISO/IEC 17020:2012; EN ISO/IEC 17020:2012)*.
6. Hrvatski zavod za norme, dostupno na <https://www.hzn.hr/>, pristupljeno 29. 12. 2019.
7. ILAC-P15:07/2016 *Application of ISO/IEC 17020:2012 for the Accreditation of Inspection Bodies*.
8. Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika, NN 89/10. i 76/15.
9. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, NN 76/09., 92/14. i 70/19.
10. Zakon o kaznenom postupku, NN 152/08., 76/09., 80/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17. i 126/19.
11. https://www.ukas.com/download/general_documents/ISO_IEC%2017020%20Accreditation%20for%20Crime%20Scene%20Investigation%20An%20Overview.pdf, pristupljeno 30. 12. 2019.

ACCREDITATION STANDARD HRN EN ISO/IEC 17020 IN THE CRIME SCENE INVESTIGATION

Abstract

In the Republic of Croatia, the investigation of the crime scene by conducting an evidentiary investigation is an important segment in the criminal investigation and detection of offenders. Through crime scene investigation crime scene investigators collect “physical evidence” that can be accepted in later court proceedings as important evidence in resolving a case. In most countries, in order to improve work processes and the quality of physical evidence collected at the crime scene investigation, crime scene investigators comply with the requirements of ISO / IEC 17020. Standard ISO / IEC 17020 is an internationally recognized and accepted quality standard for crime scene investigation. By introducing the norm for crime scene investigation, the technical expertise, impartiality and integrity of the organization and collection and storage of physical evidence are proven. The goal of introducing the norm is to increase the quality of crime scene investigation, and thus to provide better physical evidence. As part of the introduction of the aforementioned norm to harmonize work on the crime scene investigation, the Ministry of the Interior should also prescribe standard operating procedures for crime scene investigation.

Keywords: crime scene investigation, HRN EN ISO / IEC 17020, standardization.

